بلتی شوقبو

۱

بلتستان دائرہ مصنّفین سکردو

بلتی شوقبو

(۱)

بلتستان دائرہ مصنفین سکردو

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نام کتاب : بلتی شوقبو (۱)
پیشکش : بلتستان دائرہ مصنفین سکردو
مجلس ادارت: محمد حسن حسرتؔ، پروفیسر حشمت علی کمالؔ الہامی،
غلام حسن حسنیؔ (مرحوم)
کمپوزر : غلام حیدر ۔
ناشر : بلتستان بکڈپو نیا بازار سکردو فون: 05815455166
اشاعت : بارِ اوّل
سال اشاعت : جنوری2015

قیمت : Rs.80/-

ملنے کا پتہ
بلتستان بک ڈپو، نیا بازار، سکردو

یلداغی ژِھر کُن

تم شیس

شیس میدپا انسانی خسون لوکھ پوگو تھوس مہ میگوے اِن زیربو گنگمہ لاژچھدکھ یود۔ یوبِ فری میول گانینگ فرومہ چک سکدکُنی روہلتری شیس ہلژابِ چھیم پوگوپا نہ دوسے تھونی مَن درولے یود۔ شیس کھن کُنی زیربونہ زومسے سوسوسے سکدنگ ہلژبفی علمِ پو سینگلہ لِش۔یارید، ہلژب فونگ سنیٔی ہرژانہ اشی۔ید۔ دیبنہ دوژدخ پورگیا ستریدی ثربہ کھوتی سکدکو نینگنو شیس ہلژبفہ فری میولینگ یقپہ حق گوتھوس گوین یود۔

بلتی سکد بلتستان، کرگل نہ لداخسی میوئی فہ سکد اِن۔ امّا بلتی سکدینگنو گا سکول نہ مدرسی فژوفژے لافیسپہ۔یاسے شیس ہلژابِ حوخ نہ فژالوکھ چی دقسن تھونی من سونگفہ میدپا۔ دوبِ فری دی سکدپو ستورین گوین یود۔ بلتی یگی شیس یود لوژے چن بقچیکی ستنگ گژوس نہ تھیسے بلتی سکدی روہلتری شیش ہلژابِ چَھد نہ فژالوکھ کُن۔یاسید۔ دوسے یدائی لقپینگ کھورے یودپِ شوقبو مہ یالو کھسینگ فیو نگفی گومگو یکھی شوقبو اِن۔ دی شوقبو بلتی سکد لوبس چوکپو مینمہ چھد کھیکھہ اسلامِ ہلژحمہ چھوس دیبنہ تی رگیاسترید "پاکستان" نہ فہ یگ "بلتستان" نہ دریسے رگالُوکھ نہ تھودلُوکھ کُن لااُور لزوقی سترول گوے اِن۔ یازویکھہ میدپا بلتی سکدپو خسونے کھذپِ سہ مین۔

دی لو کھسینگ بلتی سکد زیرپٖی ژھرمہ ژھونژے، بوسترنگ بلبیس، شرگو فیو کپو چکتو لا فیسے سہ شیس یود کن لا لقپہ چینگسے جوابید، دی شوقبوپٖی روہلتری بلتی سکدی دی شوق چھق. یایولا فور چوکپی فڑالو کھ. یوس۔ سوسوے فڑوفڑونگلہ بلتی سکد زیر چوکپی سٹیوخ. یوس، میولی اے سکد کُن نا یمبو بلتی سکدسہ زیرچوک، ربٖی چوک۔ دومیدنہ او نگمی توس کونینگ بلتی سکدیو رنگچھ خسونے کھڑپٖی غدیا نگمو چھُوگوا یود۔

دی شوقبو بلتی سکدنگ شیس ہلژاپٖی گومگو یکھی شوقبو اِن، دوپٖی فری دی شوقبوئینگ فَب لین سہ منگمو دوکپہ یود۔ دی لو کھسینگ ثٔی فربُوب کن لا ہرتخ تنگسے۔یتی رِن تھوس کسَل کُن ثٔی شیدیا تھون چوکھنہ او نگمی وخ کنینگ ندانٔی یوپہ رگیل. یاسے شوقبو فیو نگمی فڑالو کھ. یک۔یتی شرزدے۔

بلتستان دائرہ مصنفین

سکردو

حمد ۔ ہلزحمہ اشی ستودکھہ

سید شاہ عباس

ۂ وخمید لا دی تھوانگ اونگفو یری شرزدے مَفوق یانگلہ
ہیٹری شرزدبولا رُوبفو کو دنیا بو گنگمہ چوق یانگلہ

یری خوانیکھہ زید روزی رگہ کھن دشمن فیپہ نگ میس
بزائی چھرفیکھہ ژوخسا ژوخ گلاب سنبل نہ ژھوق یانگلہ

نہنگ لا یود کھوری روزبو فیشو لا یود کھوری سکل بو
روزی چَل بینگ فرق چنگ مید سلیمان نہ پِچموق یانگلہ

یری رولانگ دیڑے نعمت چہ نٔی فیوخلہ کلین دوکسے
ثہ نٔی رولانہ چھون ستوخمہ شکر حی چک مَلوق یانگلہ

یری رولا نلا ژھیو چوق نوری چنگ ذرہ چک مَلدن
تھونین دوکسے بدل یود بو دِی زدنگنو بگیہ لوق یانگلہ

یانٔی مِنس ثا بہشت ہسکے ثلانا جوکفی غدونگ چی مید
دَرونگ مید طاعتی غدینگمے فچولید ثا ینگسہ تھیوق یانگلہ

اثو ژھنگفروا چوچو مِینمی تَریکھا میُول ہوخسوید ہمبو
سَمِعَ اللّٰہ حق انسوک مہ خسمفونگ کوید ٹولوق یانگلہ

سنیثی تار خانہ بینگنہ یود برنگ نو رالی ہرژیس سہ تار
علومی ریل ہوکھیر بالا دیینگ خسمبی سولوق یانگلہ

رکوعینگ گوے منپوئی سنینگ کھو خسیریل سجدے سہ چک مَلدن
مَہ ژھَبفہ مِنمو ہلتوس ہرژقسے دہ ژوخ بونگپونہ ستروق یانگلہ

لوژامی غدونگ سکینوق .یاسپو گیورے ثیپی کھہ عباس لا
حسینؑ ماتمِ مِک چھویکھہ چھُوس نارے سہ چھوق یانگلہ

<کھِش کھِش فہ لُونگ (مشکل الفاظ)>

فیپہ	:	پرایا
نلمی	:	اپنے، گھر والے
ژھنگفرو	:	جڑواں بچہ
سولوق	:	سڑک / شاہراہ
سِکنوق	:	کالک
بونگ	:	قامت

<تریسہ>

۱۔ بوا عباس مینمہ بلتی سکدی مینگ.یونگ شاعرخسومی مینگپو زیری؟

۲۔ یاحمدپوبی جوپکی شعرپوے فشدپو فیس؟

نعت (ہلژحمہ رسولِ ؐ ستودکھہ)

محمدؐ ہلژحمہ رگیلفو لدنفو چکتوی گویکھی تھودیو اِن
خدائیَ رگیزگولا رینگچن چوغینگنہ ساگو جھودیو اِن

بره نی سنودلا ہلتسے جھود تھیکسی ثمزدیو یود خدائینگنہ
رسولہ خَلق ہو لولاکِ ثمزدیو جُھودپي سنودیو اِن

شکر کھوانگ ثمزدے چن لا رحمت اللعالمین رگیلفو
نیما ژوخ میولیکھہ ببفی کھوری ثمزدیو نہ ترود ہو اِن

مہ ینَفے نا مینمی سوره چک سوا زریبہ چوق دَمسے
کلام اللہ کھوے پیغمبریَ کھا جھَب جی یود ہو اِن

محمدؐ نا علیؑ غدینگمینگ محب توکھ مید بیاسے دُوکسا
کھُودانگنہ بیوربو غدنگ کھُورکھن چہ ژھیر چوکپو مِفود ہو اِن

<کِہتش کِہتش فہ لُونگ (مشکل الفاظ)>

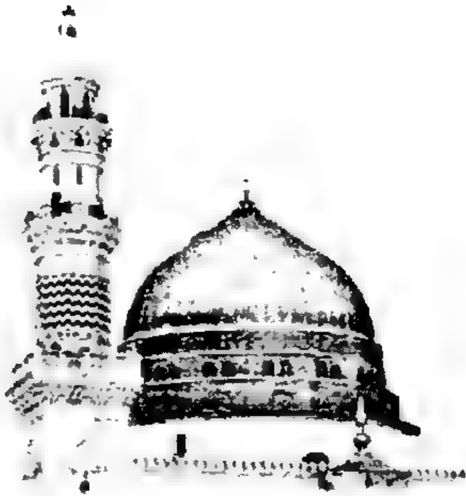
رگیازگو	:	بارگاہ	تیما	:	سورج
گوچھود	:	سردار، سب سے افضل	برن	:	بندہ
غدنگ کھور کھن	:	امیدوار	چھب جی	:	گواہی
رینلچن	:	مقرب، پیارا	توکھمید	:	بے فکری

<تریسہ>

۱۔ نعت جی لازیرید؟

۲۔ دی نعت پوے بجی ریسی شعرپوینگ شاعرِ سی جی زیرسید زیربو کو چوک؟

تی ہلڑحمہ پیغمبریؐ فیقپو

خداسی میولی میونگلا ھنی لم ہو ہلتما فری دی دنیائینگ پیغمبر لاکھ چک نہ ستونگ ژنشو ہرژابجی تنگفی اِن۔ چوقپہ گوپی پیغمبر ہو آدمؑ فیقپو اِن۔ دیبنہ جُوکی پیغمبر ہو تی ہلڑحمہ پیغمبر حضرت محمدؐ فیقپو اِن۔ تی پیغمبری فیقپولہ یوبی فری خاتم النّبیّن یعنی پیغمبر کُنی ژھنگسہ زیربی اِن۔

کھوے فیقپو عربِ شہرِ مکہ ئینگ نو ربیع الاوِل لزنگ لو غابگیہ نہ بدون فجو عیسوی (570ء) نَولہ سکیپی اِن۔ یالَولہ قرآنینگ ہرمنگ بودپی دے خلنگ بوچوے واقعو سونگفی اِن۔ پیغمبرؐ فیقپوے خاندان بولہ بنی ہاشم زیرید۔

پیغمبرؐ فیقپوے بی مینیخ ہو عبداللہ دیبنہ زیزی مینیخ بولہ آمنہ زیریدپا۔ کھوری فیقپو سکیوپہ لزا کھینگ دُونو بہٗ گیورسیدپہ۔ کھوے فیقپو سکیا چکنہ عربِ تھیم نہ زومسے خوالہ حلیمہ سعدیہ لہ مینس۔ حلیمہ سی لَوغہ خسوسے نہ کھیونگس۔ لَو تروگی نَسوگوانہ کھوے فیقپوے زیزی حضرت آمنہؓ گیورس۔ لَو بگیدی نَسوگوانہ ابوچو عبدالمطلب سہ گیورس۔ ابوچو

رگلبہ نہ بوا ژھونڑے ابو طالب سی کھوے فیقپوے ہلتہ ستروںگ بے کھق پو لَینس۔ ابو طالبِ فیقپو سی بَہ پہ رگیال یاسے کھوے فیقپو خسوسے سترالے رگولدن گو چوکس۔ ریسپہ چک بوا ژھونڑے سی ژھونگلہ گوے برُو کھوے فیقپو کھوانگنہ یمبو شام کھیدے شخس۔ دے وخلہ کھوے فیقپولہ نَسو لو سکور چک گویدپہ۔ دے بیس سو یاسے لو چُوکسوم لزالہ کھوے فیقپو سی حضرت خدیجہؓ ژھونی مال کھُورے شخس۔ دے لولہ حضرت خدیجہؓ لہ فنکھے اشین اونگس۔ خدیجہؓ لہ کھوے فیقپوے دیانتداریو تھونگسے کھوے فیقپو سنینگ چھُودس۔ دوبی فری مَوسی کھوے فیقپو نہ بختسون بے سنیئی تون گو نون چوکس۔ حضرت ابو طالب نہ گرافقو یاسے نہ بختسونی چھد یاس، دیبنہ بختسون سونگس۔

پیغمبرِ فیقپو چکچی شخسے خدا لہ بلن چھوس بین دوگیدپہ۔ برمید حرائی بہ ہوبینگ بلن چھوس بین شخسیدپہ۔ کھوری فیقپو نَسو لَو نِشونیس گوانہ جبریلِ سی حرائی بہ ہو بینگ شخسے یو دپی وخلہ پیغمبری فیقپولہ خدائی وحیو تھون چوکس۔ یونہ یمبو قرآن مجید نازل گوا ریاخس۔ کھوے فیقپو سی خدائی حکم پو نہ زومسے نبوتِ اعلان یاسے میونگ لا خدائی فیوخسی کھہ ترائی لم پو ہلتمہ ریاخس۔ مہ یُونڑے نمزے چگینگ نو عربِ رگیاستریدپونگ یو دکھن گنگمہ مسلمان سونگس۔ پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلمی فیاقپوے کسل کُن، کھوے فیاقپوے دوک لنگ پو دیبنہ کھوے فیاقپوے کھوقلوکھ پو تی فری لم ہلتمی اَوت اِن۔

<کھِتّ کھِتّ فہ لُونگ>

جھیم	:	رسم ورواج		ہلتہ سترونگ	:	پرورش ونگہداشت
گیورس	:	رحلت فرماگئے		کھق	:	ذمہ داری
بواژھون ژے	:	چچا (صیغۂ آدب)		خسوے سترالے	:	پال پوس کر
رگولدن	:	بلوغت		بلن چھوس	:	بندگی
ریسپہ چک	:	ایک مرتبہ		برمید	:	مسلسل
لوسکور	:	بلتی کیلنڈر کے مطابق ١٢ سال		رگیاسترید	:	ملک
گراقفو	:	مشورہ		کھوقلوکھ	:	خلق

<تریسہ>

١۔ تیّ پیغمبرِ فیقپو عیسوی گا لَولہ سیکس؟

٢۔ پیغمبرِ فیقپوے بی مینتخ پوچی اِن؟

٣۔ زیزی گیوربی دخلہ پیغمبرِ فیقپوے نسو ژامژے انپا؟

٤۔ پیغمبرِ فیقپوسی برمید بلن چھوس بے بَہ ھوبی مینتخ پوچی اِن؟

٥۔ چوقپہ دونو وجی تھونفی وخلہ پیغمبرِ فیقپوے نسو ژامژے اِنپا؟

اَوت ـ رِن تھوس کسل کُن

یدانگلہ ہرتقسپہ یو د، دے چہ یولینگ فرومہ لوقسو شنگ خسمبونگ کھیدے میدپا مِک سنینگلا اَوت ہلو نگمی مین۔ پقزی سوچیکی سنینگلہ اَوت میدنا، کھوے فری سَنگ سَنگ میول پوسہ ٹھوب کہ ژے نہ ژوخ اِن۔ میولینگ دونما نہ دوسے تھونی من ہلژحمہ گوچھودکُن دیبنہ شرلوق نہ نُوب لوغی مینگ.یونگ شنگ چَن نہ شیس کھن اشیونی رِن تُھوس کسل کُن .یونگسے یو د۔ ندانی دوسے دے رِن تھوس کسل کونینگنہ کھائیگ فہ سکدنگ لزوقسے یدنگلہ فرود چوگید۔

- شیس ہلژابایو دپوگا مسلمان بوژھابوسترنگ چکتویکھہ.بَب اِن۔

(حضرت محمد مصطفیؐ)

- شیس خسیرہ کھنگ نہ چک اِن۔ کوبلی تِھکپو تھلبی اِن۔ (حضرت علیؑ)
- کھسمن کھق زیری ژھیوپا، پہنوس نہ دریسے شیو رگیل۔ (حضرت امام حسینؑ)
- توبہ.یو بدونو، نیسپہ سکیو ربو ٹق۔ (حضرت امام جعفر صادقؑ)
- ہرکنگ یو دی زیربوپا دونلا، ہرکنگ میدی زیرفی جوکلا خسمبہ ید۔ (شیخ سعدیؒ)
- خدا تھدپی لس کن ملینگ کھیو نگمی برو، سوی جیکھ مہ کُھور۔ (لقمان حکیم)

- گیوقسے خسوم، دیکھنہ زیر، دیکھنہ یوس۔ (افلاطون)
- گاسولہ سوسوے ایب پومہ تھونگنہ، کھوجملتہ کو کھن مین۔ (حکیم بقراط)
- خسمبہ نہ تھقرنگ سونگفی قوم پو خیانگ ژن گوایود۔ (علامہ اقبالؒ)

<کِھتش کِھتش فہ لُونگ>

اوت ہلونگمہ	:	روشن ہونا		پقزی	:	اگر
ٹھوب کہ ژہ	:	وہ تاریک کمرہ جو زمین دوز ہوتا ہے		رِن تھوس کسل	:	قیمتی فرمودات
فرود چوکپا	:	پیش کرنا		شیش	:	علم
خسیرہ کھنگ	:	خزانہ		کھسمن کھقزیر	:	ذلت ورسوائی
رتھوس	:	عزت ودولت		ہرکنگ پود	:	عاقل
ہرکنگمید	:	بے وقوفؔ		بَرُو	:	کے لئے
جملتہ	:	نصیحت		خیانگ ژن	:	کھائی میں گرنا

<تریسہ>

۱۔ پیغمبر ﷺ فیقپوسی شیسی لوکھسینگ۔یونگفی کسل پو عربی سکدینگ ریسے کھیونگ؟

۲۔ یاسبق پونگ شیخ سعدیؒ فیقپوسی زیرفی تمی ہرکنگ پوچی اِن؟

۳۔ علامہ اقبالؒ فیقپوسی۔یونگفی کسل پونہ زوسے ندانگلہ چی۔یارگوسید؟

کھوق لو کھسی ہرمنگ۔ حُیو سلام

خداپِ ثرزدیکھ نداںگ اسلامی ہلوحمہ چھوسنہ تھیسے یود۔ دیبنہ دی چھوسپونگ انسان لہ خسون لو کھسی یرگہ چکتوینگ دوک لنگ، زب تھونگ، میونگنہ دریسے تھُود لوکھ، زیر بزونگنہ لس بزونگ چکتوی فری کھہ ترانی لم کن خدا نہ کھوے ثوچن کنی نداںگلہ ہلنے یود۔ دے ژھہ ژھہ لس بزونینگنہ چک حُیو سلام.یو اِن۔ یو.یکھ انسانِ کھوق لوکھ پو ثو زِن گوید۔

حُیو سلام بے ژھہ ژھی لو کھپو :

لدن چوک کھن اشی سی کھوری رتینگچن تی پیغمبر ﷺ فیقپولا کسل کُن.یونگسے، مومن چک چکپولہ حُیو سلام بے ژھہ ژھی لوکھ پو تراق ژھل.یاسے ثوزِن گوچوکسید۔

۱۔ خوکھن اشی سی کسل.یونگسید: (وَاِذَا جَاءَکَ الَّذِیْنَ یُوءْمِنُوْنَ بِاٰیٰتِنَا فَقُلْ سَلٰمٌ عَلَیْکُمْ کَتَبَ رَبُّکُمْ عَلٰی نَفْسِہِ الرَّحْمَۃَ اِنَّہٗ مَنْ عَمِلَ مِنْکُمْ سُوٓءً بِجَھَالَۃٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِہٖ وَاَصْلَحَ فَاِنَّہٗ غَفُوْرٌ الرَّحِیْم) ترجمہ: ثی رتینگچی حبیب! نامی سہ ثی کسل کُنیکھ ایمان کھیونگ کھن کُن یری شیدا اونگسہ یانی سی کھونگلہ سلام علیکم کسل.یونگ۔ یری خوکھن اشی سی کھوری کھابَ.یاسید گا سولہ سہ رحم.یو۔ کھونینگنہ گا سوسی مہ شیس پالس ثن چی.یاسہ، دیبنہ گیود لوکھ

کھورنہ،ینگ کھوائی لیاخمو بیاسنہ،لدن جوک کھن اشی اشن خش چن یودپ اِن۔
(سورۂ انعام)۔

٢۔ تی ہلزحمہ پیغمبرِ ﷺ فیقپوسی کسل.یونگسید: "خدا نہ رسولی شِدا گنگمہ پاڑے.یورمو میُو سلام.بیاسے کڑا لاریاخ کھن یو اِن"۔

٣۔ یاکسل کن نہ ژوخ یو امیرالمومنین حضرت علی علیہ السلامِ کسل.یونگسید: "خہ خپو مہ.یوس،ینگ سوسوے کھہ خہ خپو فوق مہ جوک۔ چک چک پولہ ٹونے حُو سلام .یوس۔ لیاخمو کھوقلو کھسیکھہ کھم خسل.بیاسے چک چک لہ کڑہ تونگ۔ ژھن فیاق ملّا کھیونگ، دیونگ مہ لینگ کھیونگسینہ بہشت نہ زِن زِنی ری ٹوس اشی.یوس"۔

٤۔ امام محمد باقر علیہ السّلامِ کسل.یونگسید: "عزت نہ جلالت نہ گنگسے یودپ اشی سی چک چکپونہ دریسے فیونگسے سق سغی کھہ جو سلام.یاکھن کُن لہ اشین رگید"۔

٥۔ پیغمبر اکرمِ ﷺ فیقپوسی کسل.یونگسے یود: "گاسوسی جو سلام مہ.یاکڑے لہ ریاخسنہ دے میولہ تم لن کھوانگ مہ لزوق۔

تون پو تی ہلزحمہ تھوس اسلامِ سی ندانگ چک چکنہ تھوکپی بزوستونگ ترق ژھل .بیاسے ندانگلہ سکلے یود۔ نامی سہ مومن چک چکپونہ تھوکسنہ، گنگمہ بڑے گیوقسے جُو سلام.یوس۔ دیبے جوکنہ کھم سغی کھہ چک چکپولہ لقپہ رِن، لق فرد یوس۔ینگ حضرت محمد ﷺ نہ کھوے بوژھوئی کھہ درود تونگ۔ مومن چک چکنہ تھوکسے جُو

سلام دیئنہ لق فردیو نہ یمبو کھوئی نیسپونگ ثق ثق خلونگ اونگمنہ شینگ لوے لونہ سیونہ ژوخ بیاسے دقسے گویذ۔

حُو سلام بے بزوستونگ:

مسلمان مومن چک چکپولہ حُو نہ سلام بے آداب نہ شرائط بقچہ اسلامِ سی نداتگلہ هلژبسید، دیونگ دی تریکھہ اِن:

۱۔ سلام نہ سلامِ جواب پو کوا بیاسے بیارگوس۔

۲۔ ژھوثیوئی سی نسو ژھر مونگلہ حُوبیا۔

۳۔ لم درولین یو دکھنی دوکسے یو دکھن لہ گیوقسے سلام بیا۔

٤۔ حو نچس چیگیکھہ حونے یو دکھنی کنگ درولپہ لہ حُوبیا۔

٥۔ لنگسے یو دکھنی سیکھہ دوکسے یو دکھن لہ سلام بیا۔

٦۔ سلام نامی سہ عربی سکدیکھہ یعنی سلامٌ علیکم هتہ السّلام علیکم زیرے بیا۔

۷۔ وعلیکم السّلام زیرے جُولم لزوقپہ نا یمبو و رحمۃ اللہ و برکاتہ ہرژقسے زیرسہ اشین رگیالبہ ان۔

سلام بے ثواب پو:

تی چھوسی کسل کُن نہ زومسے سلام یو سنّت اِن۔ امّا جو بیا کھن لہ جُولم لزوقپو ب اِن، واجب اِن۔ سلام بیا یو دیولہ گیوخ گیوخ یو دونو جو یو سُنّت اِن ناسی دولہ جولم

لزوقی واجب بوپا ثواب منگمو یقسے یود۔ جو یا کھن لہ ثواب بگینگنہ نِشو نیکی نہ فچو دیبنہ جولم لزوق کھن بولہ ثواب فچوی تِھکھمو یود۔ دیبنہ سلام یانہ چک چکپو ے برنگ خش ترود تھہ لید۔

<کِھش کِھش فہ لُونگ>

برگہ	:	شعبہ		نوچن	:	برگزیدہ
خسون لوکھ	:	زندگی		بَب	:	واجب۔ فرض
زب تھونگ	:	خورد و نوش		کھم خسل	:	خندہ پیشانی
زِن زِن	:	ہمیشہ ہمیشہ		ترق ژھَل	:	مفصل
شینگ لوے لونا	:	برگ خزاں			:	

<تریسہ>

١۔ مسلمان مومن کن لہ ینگ چکنہ تھوکپنہ چوقپہ دونو چی یارگو پی اِن؟

٢۔ خدا سی خُو سلام یولا ژا مژے ژھہ ژھہ یا سے یود؟

٣۔ خُو سلام گا سکدنگ یارگو پی اِن؟

٤۔ خُو سلام یا کھن لا ثوابی بوے ژام تھو ید؟

٥۔ خُولم لزوقپو بَب اِنا سُنّت اِن؟

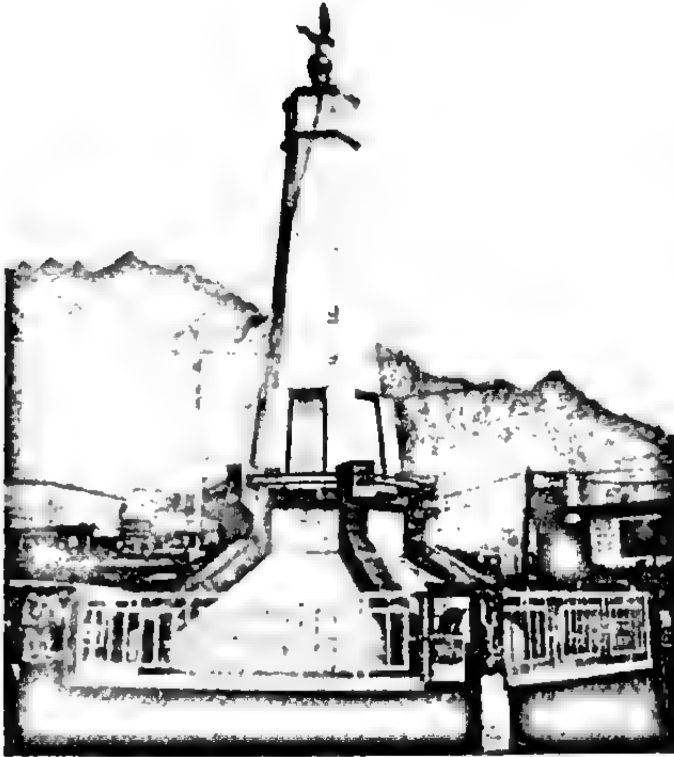
تشقشدِی حیق

اگستِ چوبجی "ندانگ تشقشید سونگفی حیق اِن۔ یا رگنو چن حیق لا ندانگ رنگ یلی شاربہ لہ نیس لوق تھدکھہ رگنونگ تھوبہ سونگفی اِن۔ چک بو یا تھدکھہ چن حیق لا سے غدونٔی کھا میولینگ چوقپا چھوغو اسلامِ رگسترید پاکستان لدنس۔ برصغیرِ مسلمان کن انگریز کنی لق یوغنیگ نہ بُودے تشقشید سونگس۔ نیسی ریسی پاکستان لدانے درا لو کھوری گڈلہ فہ یل بلتستان سا ڈوگرونٔی ژون ہِھمینگنہ تشقشید سونگفی اِن۔ دی رگیاسترید بو فچوا فری تی اتا ابونٔی سی فڑالوکھ منگمو بیاپی اِن۔ دی یل بو فچوافری رین تھوس ستروق کن سکورفی اِن۔ دی رگیاسترید بو ندانگ لا چھون تھوب سونگفی مین۔ تی یل بو تی تون گو اِن۔ دی اسلامِ رگیاسترید بو ندانگ شاربہ چلتوی رگالو کھسی بڑانگسہ اِن۔ وخ چلگنگ برصغیرنگ مسلمان کن نہ ہندونگ یمبو دوگید پا۔ اوئہ برصغیرِ مسلمان کن لہ لوقسو رگیاسترید چی فچوا یود بو چا ژھہ ژھا سونگس۔ دو دوبی فری

سونگس، ہندوئی می ہرژیس ہو سکیدے ہودپا۔ کھوئی سی خسون لو کھسی سترول چکتوبنگ مسلمان کن لادوخ جوگیدپا۔ برفیس بیدپا۔ مسلمان گوچھودکنی سی گیوقسے ہندو نہ مسلمان کن لاکھاچک یقینی فرالوکھ کن لاخسون لوکھ کن یقپہ حِق ہلچوگوا ریاخس۔ دوبی فری مسلمان گوچھودکنی سی لوقسو رگیاسترید چی فجوا فری فرالوکھ بیاس۔ چا زیر بنہ دی قوم نیسکوئے دوک لنگ دِبانہ تھم چکتوی رولتری مسلمان نہ ہندو لوقسو لوقسو قوم چی انپہ۔ وخ نمزونگ فسوروسونگفونہ زومسے رگیسترید چگینگ نو دی قوم نیسکا ہمبو دوکپا ہودیو درا مہ سونگس۔ دی قوم نیسکوئے برنگ ہودپ یالوخ خسم بذوبی رولتری، قوم نیسی خسم بزونگ ثونمہ ریاخس۔ دِبانہ لوقسو اسلامِ رگیاسترید چی فجوئے ہمبونگ لہ ژ اونگس۔ 1930 عیسوبنگ نو آل انڈیا مسلم لیگ لوزیری ہرمق دم ہوبنگ حکیم الامّت علاّمہ اقبال رحمۃ اللہ علیہ فیاقپو سی مسلمان کنی فری لوقسو رگیاسترید چکی رگوسپوی کھہ لجید تانگس۔ دوبی لزالا 1940 عیسوبنگ نو مسلمان کنی فری لوقسو رگیاسترید چیگی فری قرارداد پیش بیاس۔ ہولا قراردادِ پاکستان زرید۔ یا قرارداد ہولا ثربہ گنگمہ سی کھاچک بیاسے اِن زیرس۔ زدے مید گوپا قائد اعظم محمد علی جناحِ فیاق ہوئے کھر کھر کھیود نہ خسم بزوئی رولتری قراردادِ پاکستان منظور سونگسے ٹوق لو بدوئی نمزنگ پاکستان لدانے مسلمان کن لہ رگنو رنگ رنگ سونگس۔ رگل فی لو سکور غانہ لو نیسی نمزنگ خداپی ثہزدے کھا پاکستان سی خسون لو کھسی ریگہ چکتوبنگ رگشہ دوق ترقی بیاسید۔ دِبانہ تھوس لو کھسی تھد کھونگ تھوبہ سونگفی کھہ ہرژق پاکستان اسلامِ رگیاسترید کوینگ گومگوئے ریسی آمی رگیاسترید اِن۔ ہوبی فری

پاکستان لہ اسلامی سترو کھَر سازیرید۔ دی یل پو چھد کھی کھا مسلمان رگیاستریدکنی غدوئی .یورِان۔ سنّی اَن نہ کھیودِان۔ دی یل پو تی گوپونگ نہ شسید کنی لق ہرتخ اِن۔ دیو بی سترونگ لوکھ.یایودیو ندانگ شربی کھہ یودپی چھوغو کھخ چی اِن۔

فہ یل بلتستان سا اگستِ چوبجی لہ تقتید سونگفی اِن۔ فہ یولی دونمی تاریخ پولہ ہلتس نہ 1200 عیسوی کھہ نہ کھیرفو 1840 عیسوی تھونے فیق چوتوس ان پہ۔ دیبانہ مقپون پی مینگ.یونگ رگیالفو علی شیر خان انچن رگیل چھوسی نمزو لیگی جھکھ جھکھ یودپا۔ کھوئے توس پو خسیر چھویکھا ریا ریکھ توس بزنگ چی اِن پہ۔ دے وخ لہ بلتی یل لداخ نہ کھیرے چترال تھونے من کھیدے یودپہ۔ لزنگ جمونی کھروگ کنی رولتری 1840ء عیسوینگ نو ڈوگرونی بلتستاِن کھا ہرمقسہ کھیونگس۔ امّا بلتی شاربہ لہ ڈوگرونی لق زن لا کھذپو مہ تھبق۔ ہمبہ چن بو لوکھ چن فہ یلمی شاربہ سی سوسوئے فہ یولینگ نہ ڈوگرونگ فیان چوکپی فیا ڈیم لا سکیرخ چنگسے.یونگس۔ دی بزدیکھا 1840-42 عیسوینگ نو بلتی یلمی شاربہ سی آزادی لمینگ فرالوکھ کن لاریاخس۔ آزادی لم تھق کن چدین 1947 عیسوی نمزو تھونید۔ ڈوگرونی کھہ نہ آزادگوا فری فرالوکھ کن لا اُور

لوقس۔ اگستِ چونجی 1948ء لہ بلتستان ڈوگرونی ژون کھڑیمنگ نہ تقشید سونگس۔ دِیبانہ بلتی یلی شاربہ سی سوسوئے تھدکھ نہ رگا لوکھ دِیبانہ تونگوئی بڑانگسو پاکستان فچوس۔

< کِھتْ کِھتْ فہ لُونگ >

تقشید	:	آزاد		ریگہ	:	شعبہ
رگنو چن	:	خوشیوں سے بھرپور		گوچھودکن	:	اکابرین
رنگ یل	:	اپنا وطن		ہمبہ	:	جرات
لوسکور	:	بارہ سال کا ایک دور		ژون چھم	:	غلامی
ہرمقسہ	:	فوج کشی		خسون لوکھ	:	زندگی
شربہ	:	عوام		بڑانگسہ	:	منزل

<ترسہ>

۱۔ تیٓ رگیاسترید پاکستان نام تنقتید سونگفی اِن؟

۲۔ علامہ اقبالؒ فیقپو سی لوقسو رگیاسترید چیکی رگو سپہ یو وزیرلی تم بو گار زیر س؟

۳۔ تیٓ فہ یل بلتستان نام تنقتید سونگس؟

٤۔ قرارداد پاکستان نام دِبانہ گار منظور سونگس؟

۵۔ ڈوگرونٔی بلتستانِ کھہ نام ہرمقسہ کھیونگسید پا؟

<زیانگمہ (مشق)>

۱۔ پاکستانِ نقشہ چک فچوسے کھیونگ؟

۲۔ پاکستانِ جھنڈو فچوسے کھیونگ ؟

قائداعظم محمد علی جناحؒ

قائداعظمِ فیقپوے مینگپو محمد علی اِن۔ کھوے فیقپوے بی مینتخو جناح ہونجا زریدپا۔ مسلمان کنی تنقندی فری بیاپی زدے مید فڑالوکھ کنی روہلتری کھوے فیقپولا قائداعظم یعنی "چھوغوگوپا" زریے مینگ منمہ سونگس۔

قائداعظم 25 دسمبر1876 عیسوی جقلا کراچینگنو سکیس پِ اِن پا۔ قائداعظمِ فیقپوے نسو لوغہ گوانا قرآن مجید نہ گجراتی سکدپو کھوتی تنگنو کھوانگ ہلڑابہ ریاخس۔ دوبِ حوکپونگ سندھ مدرسۃ الاسلام نہ چرچ مشن زریِ سکولینگنو گواریاخس۔ قائداعظم لندن سونگسے لنکنزاِن زریِ کالج ہونگ داخلہ لینس۔ لوبجی قانونِ سبق زریے 1896ء لولہ بیرسٹرِ ڈگری کھورے قائداعظم لوقسے بمبئَ شخص۔ بمبئَ ینگنو کھوے فیقپو سی وکالتِ لسکھہ بیاریاخس۔

1900 عیسوینگنو قائداعظم بمبئَ مجسٹریٹ لدنس۔ لوغے حوکپونگ سیاستینگ لق تنگمہ ریاخس۔ 1905 عیسوی لوینگنو کانگریس پارٹینگنو شامل سونگس۔ 1909 عیسوی لا امپیریل کونسلِ ممبر سونگس۔ 1910 عیسوی لولا قانون سازا سمبلی رکن دینہ 1913 عیسوی لاآل انڈیا مسلم لیگ رکن سونگس۔ قائداعظمِ فیقپو 1926 عیسوی لوینگنو مسلم لیگِ صدر

لدنس دیبنہ گیوری من یو مسلم لیگ صدر نہ مسلمان کُنی چوقپہ جھوغو گوجھود لدانے دوبکس۔ 1947 عیسوی لولا قائدا اعظم فیقپو نہ برصغیرِ مسلمان ترہِی فڑالوکھ کُنی روہلتری پاکستان لدنس۔ دیبنہ 1948 عیسوی ستمبرِ چو ہچِکی یھلا لو نشو خسومنہ چونسی نسوبکھ قائد اعظمِ فیقپو گیورس۔

قائد اعظم کھترانگسی مسلمان اپلہ ہرتے یکھ ترانگ زریدیا۔ کھوری فیقپو سی غزون تنگمہ میدیا دیبنہ یگ سو سی غزون تنگنہ اشین خا اونیدیا۔ کھوری فیقپو سی گا لس ہچِکی کھق چی کھورنا دوترھہ ژھہ بیاسے ملینگ کھیونیدیا۔ میوئی بے غدونگ ستودکن لا ملا سنا بیامیدیہ۔ کھوانگ لیکی سنینگ چن نودیا۔ خدا لا میدنہ یگ سولا جیکھفہ میدیا۔ قائد اعظم ہرتے لس بین دوگیدیا۔ وخچو لیکی رِن چن شیسیدیا۔

ژھن نِن قومِ ھنہ کھوری لسینگ جوکسے دوگیدیا۔ اسے میونگ گنگمہ لاحہ چھون مدد کپہ لس.یو س، لس.یو س دیبنہ لس.یو س زریے ان تائیدیا۔

قائدا اعظمِ فیقپو سی ہندو نہ مسلمان کھہ چک یقپہ فری نہ اشین فڑالوکھ کن.یا پی اِن۔ امّا ہندوئِ سی مسلمان کُنی گا کڑے لا اِن مہ زریہ لوقسو دگیا ستریدچِکی فری فڑالوکھ کن.یا ریاخس۔ قائدا اعظم محمد علی جناحِ فیقپو سی اے ژھرمہ ژھونژیونگ گنگمہ نہ دریسے نرفہ نیرے.یاسے یلپو انگریزِ لقلا نہ کوقس۔ یکل یولا یو نیس.یاسے ہندوئِ فری ہندوستان دیبنہ اے یو چکپو مسلمان کُنی فری پاکستان زریے تنقید.یاس۔ دیو گنگمہ قائد اعظمِ ہمبہ بولوکھنہ دریسے.یاپی نرفوئِ شزدے نہ شکھول اِن۔ دوگوانہ دیرنگ نِدانگ

توکھمید سونگسے وخ نمزونگ رگل چوگین یود۔ قائدِ اعظم لق ہرتخ اِنمی رگانوچن پاکستان اسلام کِسترد کھر اِن۔ دی رگیاسترید یوبی سترونگ لوکھ .یو دیبنہ دیو گوتھوس گوچوکپو ندانگ کنگمی کھخ اِن۔

کِھتش کِھتش فہ لُونگ>

چھوغوگوپا	:	قائد اعظم		گوچھود	:	سردار، لیڈر
گیورس	:	وفات پاگیا		کھہ ترانگ	:	سچ۔ راست باز
غدونگ ستود	:	خوش آمد		رگیاسترید	:	ملک
زرفہ نیرے	:	جدوجہد		ہمبہ بولوکھ	:	ہمت وجرات
تشرزدے شہ کھول	:	عطا			:	

<تریسہ>

١۔ قائدِ اعظم فیقپوے مینگپو چی اِنپا؟

٢۔ قائدِ اعظم نام سکیس؟

٣۔ قائدِ اعظم قانونِ سبق گارنہ زیرس؟

٤۔ قائدِ اعظم آل انڈیا مسلم لیگینگ نام چوکس؟

٥۔ قائدِ اعظم فیقپو گیورفی تاریخ بوچی اِن؟

>زیانگمہ (مشق)<

۱۔ قائداعظمِ فیقپوے فوٹو چک لقپیکھ فچوے کھیونگ۔

۲۔ قائداعظمِ فیقپوے رین تھوس کسل کنینگنہ کسل غہ رییسے کھیونگ۔

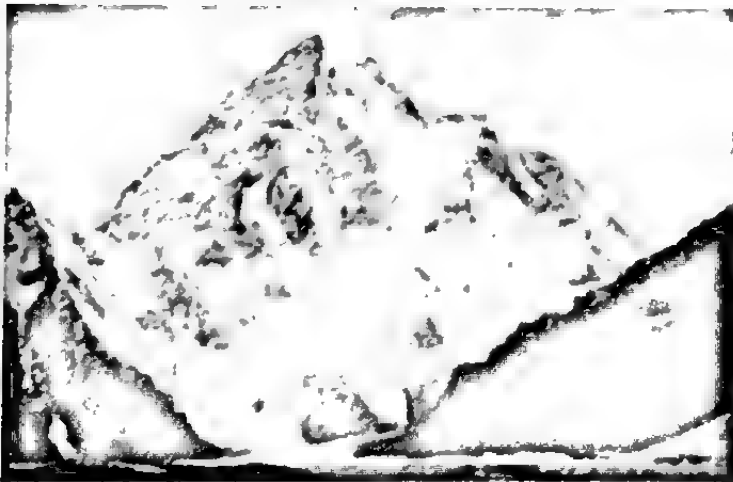
فہ یُل نہ بلتستان

بلتستان تی فہ یُل اِن۔ دی فہ یُل بو ہمالیہ نہ قراقرم زیرِبی ری تھوُد نیسکوے برنگ تی رگیاسترید پاکستانِ چنگ فیوخسی تھنا یود۔ بلتستان لا دو نمی نمزنگ بلتی یُل، نانگ گون، تبت خورد، دیبنہ پلونہ بلورسہ زرِید سوک، سکردو، شگر، خپلو، کھرمنگ، رونگ یُل نہ گلتری بلتستانِ مینگ۔یونگ ملسونگ اِن۔ بلتی یُلی لہوی فیوخلہ کھہ چول، شر کھی جونگلہ کرگیلو نہ لداخ، نوب کھی رولاّگِلت نہ جھلاس یود دیبانہ چنگ جونگ بولا قراقرمِ برق کن بلتستان نہ چینی لون کھق "سِنکیانگِ" برنگ لنگسے یود۔

بلتستانِ سہ تھق بو 10118 مربع میل یود دیبانہ دی یُل بو سمندری کھنہ فٹ ستونگ بدون نہ غابگی کھہ نہ کھیرفو مانگ یونگ ستونگ رگو تھونی من تھونمو ملسونی کھہ یودپی اِن۔ بلتستانِ تھونمو ملسونگنہ برق

کو نیکھہ رگون وخلہ فٹ خسو میکھنہ فٹ بدون تھونی من دِبانہ گاہے فٹ چوغہ تھونی من سہ کھا بسے کھڈید۔ یوبی فری تی دی یل پو گڑھنگ یل کُنی ژھیرنگ اونید۔ یا کھاؤ گانگمہ ژھَت وخلہ جُوسے فُوچھپ نہ رگیامژھوئی روہلتری تی رگیاسترید پاکستانِ بسے یودپی سہ کھیت کُن گانگمہ نوم چوگید۔ تون پو بلتستانِ دی ریونگ رگیاستریدی فری چھوی سترول کُنی چھوغو خسیرہ کھنگ چی اِن۔

بلتستانِ لدن لوکھپو رگاشہ سنِنگ کھیرچن یل چی اِن۔ تھونمو برق نہ ریونگ، ستونپو ژھونگنہ فُوچھپ کُن، رگیامژھونگ، ستور زنگ سپنگ تھنگ کن نہ رگاشہ گڑونگ کُن دی یل پونگ کھیدے یود۔

میول گانینگ نیسی ریسی چوقپہ تھونمو ریو "چھوغو ری" اِن دِبانہ دی چھوغو ریو یا یل پونگ یود۔ "چھوغو ری" لا کے ٹو سہ زیرید۔ چھوغو ری 28250 فٹ تھونمو یودپی اِن۔ K-2

بلتستانینگ یا چھوغو ری یعنی K-2 مینہ ینگسہ تھونمو ری مانگمو یود۔ دونینگنہ رگاشہ بروم، مشہ بروم، مستغ، چھوغو لینگسہ، بلتورو دِبانہ لیب لیب ری زیربونگ میول لانونے یود۔ دیونگ مینہ ری نیشو نیس نہ غہ دینے یود، دوئی چوڑونگ فٹ ستونگ نیشو پا تھلے یود۔

بلتستانینگ گاھنگری سہ منگمو یود۔ دونیگنو زیربونہ زومسے خسوپی گاھنگ کُن سہ یود۔ قراقرم ری تھُودپوژنگ مانگ یُونگ گاھنگری نیثو نیس یودپٖ ان۔ دونیگنہ سیاچن چوقپہ چھوغو گاھنگری اِن۔ سیاچن کلومیٹر نیثو خسوم نہ چوغہ رینگمو دیبانہ 6166 فٹ تھوسے یود۔ بلتستانِ یا تھونمو چوژونگنہ ریونیکھہ۔یونگمہ لا لوزیر میولی کژونجی لا نہ ستونگ ستونی ہرژیسپو برق لاتُھول کھن کُن اونید۔ دی براق لا تھولبا اونگ کھن کُنی روہلتری پاکستان لاخمول مانگمو تھوید۔ تی رگیاسترید پاکستانِ چوقپہ چھوغو رگیامژھو "سینگے کھبب" اِن۔ دی رگیامژھو تبت کیلاسی ریونیکھہ نہ.یونگسے مانسرور زیربٖ ژھوینگ دیکھنہ لداخ کرگلیوے فری بلتستان تھونید۔ شابوق نہ شگری چھوغو رگیامژھونگ مینمہ فہ یلی لُونگبہ فُوچھپ گنگمہ سہ دی رگیامژھو بینگنو دریسین نوب کھی فیوخلہ گوید۔ رگیاستریدی سہ گیت بے فل فُویودپٖ پنجاب نہ سندھی یل کُنی فری دی رگیامژھو ستیرگونی تھق اِن۔

فہ یل بلتستان ادبِ گنگسے یودپٖ یل چی اِن۔ دیبانہ تھُوکسے یودپٖ اے یل کونینگ "ادبِ بلتستان" زیربٖ تم پو تونے یود۔ بلتی سکدی چھوغو شاعر مانگفو گوپا رگلسید دیبانہ دوسے سہ لیاخمو شاعر کن.یونگسے یود۔ رگلفی شاعر کونیگنہ حسین علی خان محب، محمد علی خان ذاکر، حیدر خان حیدر، مراد علی خان، سید شاہ عباس، جوہر علی جوہر، اخوند خدایار، سید سلطان شاہ، آخوند حسین، آخوند حسن دیبانہ سید منصور علی شاہ دونی مینتخ پو تونے یود۔

بلتستان گوپا بودھ یل انپا۔ بودھ چھوس اونگمو پا دونو یاوابون چھوس زیربو یودپٖ انسوک۔ عیسوی لوستونگ چکنہ خسوم بگیہ نہ نشوبجی نہ چکلہ ایران نہ میر سید علی ہمدانی

فیاقپو شخسے چوقپہ دونو دی یل پونگ اسلامی چھوسی سنگ سنگ اود پو سپرس۔ کھوے فیاقپوے لزالاینگ ساچھوسی شیس یود مانگمو بلتستان شخسے تھرڈو ہلوخمہ، فیاق روزہ نہ اے برن چھوس چکتوی لوکھسینگ ژھورگو چوکس۔ دوٹینگنہ میر شمس الدین عراقی، سید ناصر طوسی، سید محمود طوسی، سید علی طوسی، سید حیدر طوسی، میر عارف نہ میر ابو سعید دونگ تاریخ شوقپوٹینگ ٹونے یود۔

بلتیونگ سنینگ تھقسیکھ چھوسی لزا دردل یا کھن دیبنہ اسلام ہلتنفی کھہ ترانی لم پو زونے دردل کھن کونینگنہ اِن۔ چک چکپوے برنگ خش رگالوکھ نہ ککا فونو یاسے دوکپو دیبانہ امن بلتستانِ ہرتخونینگنہ رِن تھوس ہرتخنے اِن۔

بلتستانینگ زیربی سکت پولا "بلتی سکت" زیرید۔ دی سکدپو تبتی سکدی شرڑے چک اِن دیبانہ دی یل میوفی سی دبولا "فہ سکت" زیرید۔ دی سکت پوبی سنینگمہ ربی حیوخ پولا "اگے" زیرید۔ دوبی ربی حیوخ پو خیون لا نہ ترانگلہ ربین کھیربی اِن۔ بلتستانینگ اسلامِ ہلوخمہ چھوس پوبی سمنگردو ہرتینفی کھنہ بلتی یکی شربا سی "اگے" ربی جوخ پو سکیورے دوسے یا فارسی نہ اُردوی ربی جو خسیکھ ربین یود۔

بلتستان مہ گوپا کھوانگنہ لوقسو رگیال کھق چک اِن سوک دیبنہ دی رگیال کھق پویکھ مقپون،۔بگو نہ اماچا پی چوفی وانگ بشن یودپا۔ 1840 عیسوینگنو کھہ جولی ڈوگرہ مہاراجہ گلاب سنگھ نہ کھوے ہرمق کُنی ہرمق سہ کھیونگسے دی یل پو کھوتی لق یوق

کھیرس۔ دی بڑویکھہ لوبگیہ نہ بدون ڈوگرونگنہ سکھ کُنی سی بلتستانیکھہ کھوتی وانگ بشن سترولس۔

14 اگست 1947 عیسوی لا میولیکھہ اسلامِ رگیاسترید پاکستان لدنمہ سونگس یبانہ یونہ یمبو گلت نہ بلتستانِ شربہ سہ ڈوگرونی لقنہ بودپا فری فرالوکھ کُن.یاس۔ 1947 عیسوی نومبرِ لزاگولا گلت ثقبقِد سونگس۔ بلتی یلی شربہ سی ڈوگرونگنہ رگولے تھانو.یاسے درا لوکھوری لومگلیکھہ 14 اگست 1948 عیسوی چقلہ بلتستان سہ ڈوگرونی ژون چھوسی غدو چینگمانہ پھودے پھنگسے ثقبقِد سونگس۔ دوسے گلت نہ بلتستان تی رگیاسترید پاکستانِ مہ می چھدپی بوے اِن یبانہ پاکستان بلتی یلی شربِ سینئی غیرنہ ستروغی فڑوانِ۔

<کِھش کِھش فہ لُونگ>

پھ یل	:	آبائی وطن		رگیاسترید	:	ملک۔ سلطنت
چنگ فیوخ	:	شمال		لہو فیوخ	:	جنوب
سہ تھق	:	رقبہ		خسیرہ کھنگ	:	خزانہ
چوڑونگ	:	چوٹیاں		گاھنگری	:	گلیشئر
ری ثھود	:	سلسلۂ کوہ		سینگے کھ.ب	:	شیر دریا یعنی دریائے سندھ
چھو غوری	:	بڑا پہاڑ یعنی کے ٹو		اگے	:	قدیم تبتی/بلتی رسم الخط
رگیال کھق	:	آزاد ریاست		وانگ بشن	:	حکومت یا حکمرانی۔ اقتدار
ثقبقِد	:	آزاد		ژون چھوسی غدو	:	غلامی کا طوق
لون کھق	:	نیم خود مختار ریاست				

نپخ ا ن الف یش بلہ

<تریسہ>

۱۔ تی فہ یلی مینخ بوچی اِن؟

۲۔ تی رگیاستریدی مینگپوچی زیرید؟

۳۔ بلتستانِ سہ تھق بوژامڑے یود؟

٤۔ چھوغوری تھون بوژامڑے یود؟

٥۔ بلتستانینگ چوقپہ دونو اسلام ہلژخمہ چھوسی اودپو سوسی سیرس؟

٦۔ بلتستان نام شُقشِد سونگس؟

۷۔ رگیاستریدی چوقپہ چھوغو رگیامڑھوبی مینگپوچی اِن؟

۸۔ تی دونمی بلتی سکدربی جوخ بولاچی زیرید؟

۹۔ ڈوگرونی بلتستانِ کھہ گالو لاہرمق سہ کھیونگس؟

۱۰۔ بلتستانِ کھہ وانگ بشن سترولِ نی چوژھن خسوم یود، دونی مینگپوچی اِن؟

<زبیانگمہ (مشق)>

۱۔ بلتستانِ کنڈربو لاگاگایل بو یود زیربو نوزن گوایاسے نقشہ چک فچوس۔

۲۔ مینگ. یونگ شاعر سید شاہ عباسِ فیاقپوسی فیونگفی نعت چک ریسے کھیونگ۔

علی شیر خان انچن

علی شیر خان انچن بلتی یلی چونیگنہ چوقپہ مینگ.یونگ تونے یوݒی چو اِن۔ کھوے توس یو 1588 عیسویکھنہ 1625 عیسوی تھونی من اِن زیرید۔ علی شیر خان انچن سکردو مقپون ݒی چوغی ریسی چو انپا دیبنہ کھوسی بلتستان مینمہ ئرلوق لا تبت یورانگ نہ کھیرے نوب لوقلاگلت نہ چترال تھونی من چقسے کھوری وانگ بشن سترولفی اِن۔ دے توسیونگ انچن نہ دریسے غدونگ لزوق بے، کھونہ رگولبی سو چکلہ کھیود می یو نگمی انسوک، دوݒی فری کھولا "انچن" زیرے تھیس مینگ منمہ سونگس۔

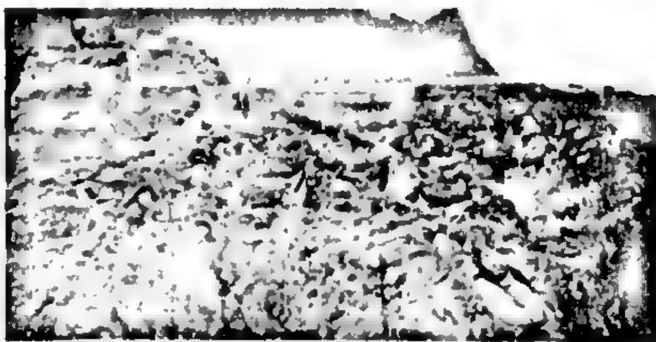
بلتی یلی سہ تحق یویکھہ ہمبہ بولوکھ، اَن نا کھیُود دیبنہ یولی فجوکھہ نہ گو تھوس گوافری لس.یاپسی چونیگنہ علی شیر خان انچن پہ تھوسے ینگ سو.یونگفہ مید۔ دو مینمہ انچن فبرولی رگیاستریدکُن نہ دریسے سہ تھُود لوکھ کن یقسے کھوری فہ یل یولا فنمی دیبنہ اسلامِ ہلؤحمہ چھوس یولا اَن لزوقپی لس رنگ رنگ.یاپی اِن۔

علی شیر خانِ زونگ یولاگل خاتون یعنی میندوق رگیلمو زیرید سوک۔ دیبنہ دی اشچو مغل اشچو انسوک۔ دیکھی رول رگیاغر یعنی ہندوستان نہ ملّا طالب اصفہانی نہ ایوب بیگ زیرکھن چھوغو می نِس اکبر بادشاہِ رولّانہ سفیر یاسے بلتی یل اونگس دیبنہ علی شیر خان انچن بونو شہزادہ سلیم جہانگیر لا محُد.یاس۔ دوݒی لزالا دی اشچوبی بخستون.یاسے دہلی

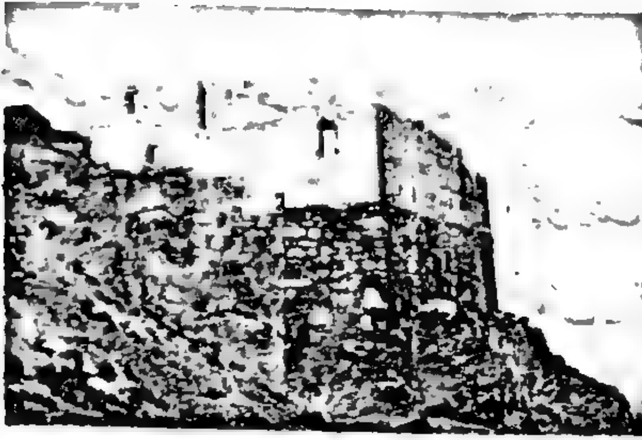
کھیرس۔ دی بزدیکھہ بلتی یل نہ مغل سلطنت ہندوستانِ برنگ ٹھود لوکھ کن کھر کھر سونگس۔ ایکھی رول علی شیر خان انچن ینگ بوثو چک 1589 عیسوینگنو ایرانِ میر عارف اردیلی نہ دریسے بختستون بیاسے مینفی انسوک۔ تم بو کھوٹ علی شیر خان انچن ژوخپو چونی شنگ زوسی کھہ مقپون پی تھود لوکھ بو فیوخیہ چکلہ ہندوستانِ مغل بادشاہ کن نہ دریسے، اے فیوخیہ چکلہ ایرانِ صفوی بادشاہ کن نہ دریسے یودپا۔ یوبی فری علی شیر خان انچنِ ہرمنگ کن ہندوستان نہ ایرانِ تاریخی شوقبونینگ سونگسے یود۔

علی شیر خان انچن توسپونگ سدپری ژھوپچوسے سکردوے سکم تھنگ بو نوم چوکس۔ سدپری ژھولہ تھوژو ہرگیسہ نہ ہرکونگ چک فیونگسے حوطو تھونی من کھیرے دے بیانگ تھنگ گنگمہ لاچھو تھون چوکس۔ دی ہرکونگپینگنو ژھونژے یُو تنگسے چوپی کھری چو چونگ کھوربہ شخفی انسوک۔

یونہ ژوخ بو کھربوچوے کھربو سہ انچنِ سی لزبسے رگاشہ بیاسے نچوس۔ گنگوپی ہرکونگ، میندوق کھر، ہلال باغ، رگیاژھر، غورو ژھر، ننگمہ ژھر، مقپون

ژھر نہ چھار باغ سہ مایا توسپوننگ فچوپسی انبوک۔ علی شیر خان انچن توسپوننگ حراموش لا اڑالے سونگسے ابولو ہرژیسن مقپون شمرن دوبلے سہ یود۔ دو مینہ گلت نہ نومل چقفی ہرمنگ کن لہ علی شیر خان انچن بولو کھنہ ہمی ہرتخنہ اِن۔

گلت نہ چترال ہرمقسہ کھیرفی وخلہ رگیال تھوبفی ہرتخنی بزدیکھ چترالینگ شینگیل چکلہ بجوپسی بوردو لزا لاسہ یابزویکھ علی شیر خان انچن لتو فیوئین یودپا زیربو شوقبوننگ ریبسے یود۔

انچن توسپوننگ یولی سترونگ لوکھسی فری تھورگویکھنہ کھیرفو بشو تھونی من برق نہ لونگبونگلہ گارمیونگ لا دردلے گوسہ یودنہ دے ملسونیکھ رگیانگ تنگسے سترویاس۔ دیبنہ زگونجی فیونگسے دے زگونیکھ می سترونگمہ یقس۔ دو مینہ یل پو سترونگسے یقپہ فری فرومہ چک ملسونیکھ کھر کن فچو چوکس۔ کھر منگمو فچوپسی بروکرتخشہ لا کھرمنگ مایا توسپوننگ مینگ مَنمہ سونگفی اِن۔

دی بزویکھ دی چھوغو انچن، کھیودچن نہ سننگ چن چو دے توسپوننگ بلتی یولینگ شاعری، کھرزدونگ فچوا یودپِا دیبنہ دوک لنگ نہ شیس لا اشین اُور لوقس زرید۔ تون پو علی شیر خان انچن توس پو بلتی یلی تاریخ شوقبوننگ خسیر چھویکھ بریا رِکھ یودپا

اِن۔ دیبنہ مقپون بونگ ژا مین بلتی یولی ثربہ چلکتو سہ علی شیر خان انچن ژوخ بو چوئیکھ ژامڑے ثربیاسنہ یو ثڑے اِن۔

<کِھش کِھش فہ لُونگ>

				ثرلوق	:	مشرقی جانب
نوب لوق	:	مغربی جانب		وانگ بشن	:	حکومت
غددنگ لزوق	:	بغاوت		تھیس مینگ	:	لقب
ٹھودلوکھ	:	تعلقات		شینگیل	:	چنار
بوردد	:	چکی کا پاٹ		ثر	:	فخر، ناز

<تریسہ>

۱۔ انچن توسپو نام نہ نام تھونی من اِن پا؟

۲۔ علی شیر خان انچن زونگ بو بی مینگپو چی اِن؟

۳۔ انچن بونو چک بو شہزادہ سلیم جہانگیر لا سکیورسید پا، اے بونو چکپو سولا سکیورس؟

٤۔ انچن توسپونگ چھوی فری.یاپی چوقپہ چھوغولس بو چی اِن؟

٥۔ علی شیر خان انچن چوژھن بو لا چی زرید؟

بلبِس کُونی ربَق خلُو (بچوں کا گیت)

شَیس ئیالا شیزدے بیوس، ہلزحمہ اشی!
میُولیکھا خسون حُوکسے یوق سکَت ہو ئَی

یل لہ زگوس زیرے نبیَ سی یود سکلے
بلتی یل لا رگید ئیا، ستروق پا تھلے

اِن دِی یل ہوبے رِئوس، رگیام ژھونگ نا ژھونگ
بڑق، لگونگ، سپنگ تھنگ، جھومِک، لُونکمونگ ناہرکونگ

ہے غدونیکھا جنّتِ اِن یُل ہو ژھَر
لیِکی سِپنگ کھیر چَن دِی یُل ہوے یود ہے غبیَر

یود دِی ژھَر ہوے کنڈیری بڑق کُونی رگیانگ
مَیندوغی فروسنوئی ربم کُن رَنگ نہ رَنگ
یود بوَسین سکَت لیاخ بیہ بیونگ، ستّھُو نیکھا
سترقبہ نا گونکمونگ رِدَخ یود ریونیکھا

یَود درُولَین سینگے کھ ب، بین حق ہلینگ
کھرپوچوسی کھیود ہلتنین یود یُل سِکلینگ

بَید نُیَ ثُربوِنُسی نَرفَا ثَرَے
حق حَلالِ روزیکھا کھونگ یود ژھَرے

یانگ نوزِن گوے، مِن نیالا سِنینگ نا مِک
دی یُلی یُل میونگ، گوچُوک سِنینگ چِک کھَ چِک

مِن نیا لا خسمبہ نا ہَمبا نہ شُنگ
مَید نیالا، یانگ ژے میدپا، ینگ سوِی غدیانگ

ہرتخنہ اِن، سیاچَن، چھوغو رِی، دی یُلی
تھَنگ نا رئونگ اِن، اَن نا کھیُود ہلتاسنا خشُولی

.بید نیا بلبِس کُنی یانگ لا سوال
.بیوس نیالا لے اَشی! شیزدے کمال

>

کِھتّ کِھتّ فہ لُونگ >

شَیس	:	علم		سپنگ تھنگ	:	سبزہ زار
سَینگے کھ.ب	:	شیر دریا (دریائے سندھ)		میُول	:	دنیا۔ کائنات۔ عالم
سے غدونیکھا	:	روئے زمین پر		شربونگ	:	عوام
رِنُوس	:	روزی۔ دولت		سینگ کھیرچَن	:	دلرُبا۔ دل پذیر۔ دلکش
ژَفہ ژے	:	انتھک محنت		ژھَونگ	:	جھیلیں
فروسنوئی	:	اقسام کے		سینگ چک کھ چک	:	متفق
لگونگ	:	پہاڑی چوٹیاں		ربَم	:	گلاب کے تنوں کے گچھے
جھوغورِی	:	کے ٹو				

< تریسہ >

١۔ گوپي شعربونگ بلَبِس کُنی ہلزحمہ اشی لَہ گا جوانِسکا.بیاسید؟

٢۔ یلمی لُوکھ سینگ.نبی ﷺ فیاقپو سی چی کسل.یُونگسید؟

٣۔ شاعرِ سی گاچیانگ کُن لہ یلمی رنُوس زیرسید؟

٤۔ شاعرِ سی ریکھہ یودپي گا ستروق شُخ خسُوم بوے مینیتج کُن لَینسید؟

٥۔ دی یُولی یُول میوئی فرِی شاعرِچی دعا.بیاسَید؟

٦۔ خُوگی شعربونگ بلَبِس کُنی خدالَہ چی سوال.بیاسید؟

<زیانگمہ (مشق)>

۱۔ دی ربق خلوٗ کھہ یَدلہ لتو یوس۔

۲۔ ژہرِ نیسینگ بلتی یلی ستود کھہ ربس۔

۳۔ شاعرِ ربَق خلوینگ کھیو نگفی چیانگ بھچکی مینیح کُن ربس۔

۴۔ ربق خلوینگ یودپی رگشہ پھَلوٗ کھیگ ٹھوسے ربس۔

۵۔ غدیانگ نہ شنگ وزن چگینگ یودپی پھلونس ان دیا وزنینگ پھلونس ربس۔

زدرونگ فُرو۔ افسانہ

ہرکنگ۔۔۔

کھوتٔرنگ گنگمہ سی ناسکل لہ تانگسے ژام ژے تھدین بودسوک۔ ثی خپرونگ لہ سا بیاسے موتپو تھدفی شدیانہ کھوثی غدونگ کن گلاب ژوخ سونگسیدپا۔ لقّی کھ لقپہ تیاثین، گو سکولین گنگمہ سی ثی خپرونگ لہ اِن زریید سُوک۔ میونگ تھدفی تِھکھ ہو ثانگ لہ سا ثری خپرونگ لیکی حُومبو شُشیَین بودپا۔ ثلہ نہ بو خسمس ناسی چی ھسہ بروت چن ہرکنگ چی زین بود۔ تاناسی چی بزویکھہ زیرثلہ ژام ژے بروت اوثین بودپا۔ البتہ ناسی چی زیرین بودپِ اِن سُوک ہے۔ ثلہ بو خسمبہ اوثید۔ چھد کھی کھ ناسی ثری چھن لہ دوگسے بودپِ میوثی سنینگ کوئینگ بودپِ خپروزیرین دوکتوکپا کوڈچی نابگیالے کھڈ۔ ناخپیرہ چِک زیربونہ یمبوبوثی ھاھا تانگسے رگودے رگودے میگی چھینونگ رس پِ تِھکھ گوید سوک۔ بوثی سنثی کڑے ناناسی زیرسید۔ ثلہ خسمبہ اوثید۔ دے من نہ ثی مک لم ہولہ چی تھوثید۔ کھورنگ بودپِ میونگ ریرے بین سونگسے مید۔ ننگ مِک ہونگ ثانگ ژہ کھڈ۔ ترانگ جیون لا ہلتانہ چِک مید۔ بوکھمویکھا گوکلے ثانگ ژہ لوسے بود۔ ثری سنینگ ژدو نگمی سکدیو ژہ ثلہ کوین بود۔ ناسی گو لینے ایکھا دکھہ چِک ہلتس۔ سنم سولی گویکھہ ثلہ تری ثَن چی اونگمہ شیس۔ ثلہ یاتری بی رولتری اوق اوثید سوک۔ ناسی ثری ملسیکھہ نہ لنگفی فرالوکھ بیاس۔ ناسی بوکھمویکھالق تِھل ہو رگدے لنگفی سثب بیاس۔ اما لنگفہ مہ ثیانس۔ ثی بوکھمو چھقسید سوک۔ ثرزدے

چن دے من نہ ئی مِک لم ہولہ چی تھوئید دروقسے ئی مِک تل تل لدینگمہ ریاخس۔ ئی دونلہ ئی فونوے رویو د سوک۔ مِک لم ہولہ تھونگمو نہ یمبو، ئی سنہ لم ہولہ سکدچی کوس۔ سکدپو برق شنگ کھوربہ ژوخس ئی سنہ لم ہولہ فوغین دوگس۔ کھیائی ہرکنگ زین میدپا۔۔۔ آں کھیائی ہرکنگ زین میدپا۔ کھیائی کھیری شِیپی فونوے شو زین یودپا کھیانگ۔۔۔ کھیائی۔۔۔ کھیائی۔۔۔ کھیائی می لہ بوگین یودپا۔

<کِھش کِھش فہ لُونگ>

کھور	:	محفل		کھورنگ	:	محفل میں
ہرکنگ	:	اخروٹ کا گودا۔ ہڈی کا گودا۔ مقصد۔ مطلب۔ عقل وشعور		مِک لم	:	حد نظر نگاہوں کے سامنے
سَنہ لم	:	قوت سماعت۔ راہِ سماعت، سننا، دھیان، لاشعور		بوکپا	:	غیبت کرنا، پیٹھ پیچھے کسی کی برائی کرنا
جُوم	:	ذائقہ		بروت	:	لذّت
جومبو	:	مزیدار		برق شنگ	:	بازگشت۔ گونج
تنگ مِک	:	کمرہ				

<تریسہ>

۱۔ دی زدرونگ فُرو بینگ ربی کھن ہوسی چی جلتہ یاسید؟

۲۔ دی زدرونگ فروبی ہرکنگ ہو چی لہ زیرید؟

۳۔ ربی کھن ہوے مِک لم لہ چی تھونگ؟

دعا

یا اللہ یوق نی پاکستان ہمیش ہمیش آباد
یوق ہے خدایا حشر تھونی مَن یُل بو نی آزاد

یُل لا فَن مو شربِی تَون یو بو تی ایمان اِن
میولی چوقپہ اصلی یُل بو رگیاخمو پاکستان اِن
یوق ہے خدایا حشر تھونی مَن یُل بو نی آزاد

غیرت، حکمت، جرات، ہمبنگ مِنفو پاکستان اِن
دومبہ نرفہ ستونگ تھیقسے ہرتفو پاکستان اِن
یوق ہے خدایا حشر تھونی مَن یُل بو نی آزاد

اسلامِ یل چکتوی کھرکھر کھربو پاکستان اِن
اسلامِ یل چکتوی بیوربو ژر بو پاکستان اِن
یوق ہے خدایا حشر تھونی مَن یل بو ئی آزاد

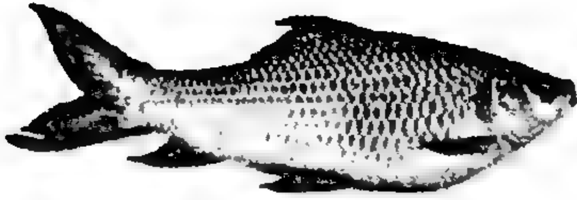
<کِھش کِھش فہ لُونگ>

تون.بیو	:			رگیاخمو	:	ہرا بھرا
ہمبہ	:	جرات		دومبہ	:	مصیبت
ہرتفو	:	مستحکم		کھرکھر	:	مضبوط
کھر	:	قلعہ		ژر	:	فخر

<تریسہ>

۱۔ فدا حسین شمیمِ ربیپی دی نظم پوبنگ رگیاستریدنہ دریسے ژامرثے رگالوکھ یودزیربو ریسے کھیونگ؟

نیا۔ چھوی سترق چھق کُنینگنہ چک

چھونگ دوکپہ یودپ
چوقپہ ژھوژے دیبنہ چوقپہ
چھوغو ستروق چھق کُنینگ نہ

چک پو نیہ اِن۔ کھونگ لہ چھُونگ دوکپہ فری لدن چوک کھن اشی سی لوخ یودپ رگوبزوے فچوسے یود۔ یا فژومہ چک رگوبزوسی کھونگ لہ چھونگنو ہرکیل بہ لہ بدونو گوید۔ نیونی کُھوتی سنہ شہ فری ہش کُن لینید۔ ژھو نہ، رگیامژھو نہ سمندر کُنینگ یودپ نیے فروسنونگ تھک تھونگنہ رگلے یود۔

یا نیونینگ دینے بگیل تھق چھڈے کھڈپ نا سنینگ کھیرچن نا خسمینگ می چھودپ کھیودکُن سہ لدن چوک کھن اشی سی شزدے بیاسے یود۔ یونینگنہ بقچکی ہرمنگ چہ کھینگ یاتم ژھیرکنینگ نوبیاگوین یود۔

فلپائن جزیرونی (چھوی سہ تھق کُنی) برنگ دوکپہ یودپ نیہ فژن بقچکی رنگ پو انچ فیدپہ تھلے دوکپہ مید۔ چوقپہ چھوغو نیو وہیل (نہنگ) نہ شارک زرید۔ دونی رنگ کُن فٹ بگیہ نہ غہ فچو ریرے ریرے سہ دوگید۔ چھونگ نو یودپ نیہ بقچکی درول سکرپو گھنٹہ چیگینگ نو

میل ژِشو خسوم ریرے ریرے سہ دوگید۔ زیربارے دے ثیونگ لہ ملاح مچھلی (ثیوپہ ثیا)، نیزہ مچھلی (نیزہ ثیہ)، تلوار مچھلی (رگی ثیہ) نہ ڈولفن زیرے ثونے یود۔ چوقپہ یُونڑے ژھے یودپ ثیونگ لوکھورپہ تھلے کھڈپہ مید۔ اَمّا بھچگی نسونگ لوغہ فچوی کھنہ کھیرے لو ژِشو خسوم تھونی من پوسہ دوگید۔ ثیے فڑوسنہ منگفو سی بیجون تنید۔ دیبنہ بھچگی سی سوسوے ہلتوینگنو بیجون کُن کھُورے دُوکسے فڑو فیونید۔ زیربارے کارڈیز زیربِ ثیوسی لوکھورنگ بیجون لاکھ ژِشو خسوم، ٹراوٹ زیربِ ثیوسی لوکھورنگ بیجون لاکھ ژِشو نیکی نہ فُچو دیبنہ لنگ (Lung) زیربِ ثیوفی سی لوکھورنگ بیجون کروڑ چکنہ فید تنید۔ دے تھکپو بیجون تنگسینہ رگیامژھو نہ ژھونگ نہ فوجھب کُن ثیے شیدیانہ لدیاق گنگسے می کھڈپ سترولپو یاثیونگ نہ اَنینگ دوکپہ یودپ ستروق جھق کُنی لینگ نہ انسان لہ دوک لنگ مشیپہ ستروق گودگو چوکپہ فری جھوینگنو فنگفی چی گنگ کُنی رولتری ثیہ رب جھدین کھڈپ اِن۔ دی ثیہ گنگمی سوسوے زہ چس کُن یاژھونڑے ثیہ فڑن کُن نہ جھونگ یودپ ہرژونگ اِن۔

ڈولفن زیربِ ثیوفی ہرمنگ کُن نداگ لہ ہرتخفہ سونگنہ تی بگیل تھق جھودے کھڈوک۔ کھو تی رگہ کھن اِن زیرید۔ انسان نہ دریسے اشین خَش رگہ لُکھ یاغید۔ دنیادنگ لِدنمہ سونگفہ یودپ ستروق جھق گنگمہ پہ ژے انسانِ لزنگ خش رگہ لُکھ، تھدکھہ بُوگنِنگ، ثنگ سرنگ ثیہ چوقپہ تھوسے یودپ اِن۔ کھوے خلدپو چوقپہ جھوغو دُوگید دیبنہ کھولہ رگودپا، نوا، خینگ بیا، دیبنہ کھُوری کھا فری فڑومہ چک سکت کُن سہ فیونگمہ ثیانید۔

ندانگ لہ بڑانگفی ندکھہ کھیگ سہ کھولہ بڑانگسید زیرِیارے نمونیہ ژوچو، گوڑھق سَنیٹی ند کُنی کھہ ہرژقسے (ہلٹم فَٹ) ہارٹ ائیک گوایو دپی ندکُن سہ کھولہ بڑانگسید۔

<کِھتش کِھتش فہ لُونگ>

بگیل تھق	:	حیرت انگیز	ٹیا فَرٹن	:	چھوٹی مچھلی
فروسہ	:	قسم	درُول سکر	:	رفتار
ہڑکیل بہ	:	تیرنا	سنہ شہ	:	گلبھڑے
بیا ئیون	:	انڈہ	سِنگ کھیرچن	:	دلچسپ
رب چھدین	:	نسل تباہ ہوتے ہوئے	کھیُود	:	صلاحیت
خلدپہ	:	دماغ	چھُو سہ تھق	:	جزیرہ
ٹم چک	:	ایک جیسے	ہرکنگ	:	وجہ

<تریسہ>

۱۔ ٹیہ سی ہش پو سوسوے گے شہ سنو ییکھہ لیئید؟

۲۔ چوقپہ ژھوژے ٹیونگ دُنیادی گے چھوئَ سہ تھق کُنی برنگ دوگید؟

۳۔ شارک نہ وہیل زیرِبی ٹیوئی

رنگ کُن اتھون کُن ژامڑے ریرے دوگید؟

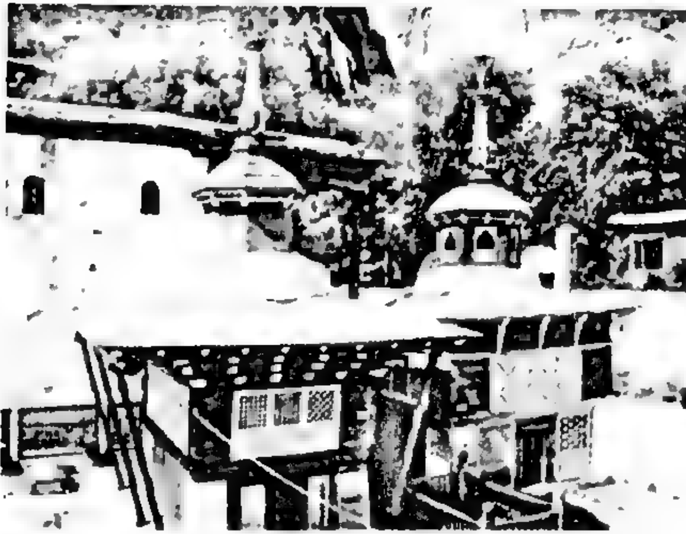
٤۔ چوقپہ ژے کھُٹ یودپ ئیوئی نسو ژامڑے ریرے ریرے دوگید؟

٥۔ ژاوٹ زیرب ئیوب لوکھورنگ بیاےیون ژامڑے تئید؟

٦۔ بنی نوعِ انسان نہ دریسے سکیدے تھُودلکھ نہ رگہ لکھس یقپی ئیوب مینتخ یو چہ اِن؟

ضلع گنگچھے

بلتستان ضلع نِس اِن، چکپو سکردو دیبنہ اے چکپولا گنگچھے زیرید۔ خچلو ضلع گنگچھے رگیالسہ اِن۔ گنگچھے می ہرژس بو 1998ء مردم شماری نہ تھیسے مانگ بونگ لاکھ چک یود۔ کیرسِ کھنہ کھیرفو چھورٹ دیبنہ ایکھی رَول ژھلترونہ کوندوس تھونی من ضلع گنگچھے کھیدے یود۔ گنگچھے لداخنہ تھوکسے یودپٖ اِن دیبنہ چوقپہ چھوغو گنگری سیاچن گنگچھے نہ لداخ برنگ یود۔ مشہ بروم زیربی ربو سہ گنگچھے ضلع بینگ یود۔ گنگچھے ضلعِ سِکل زونے درُولین یودپٖ رگیامژھولہ "شابوق" زیرید۔ دی رگیامژھو کیرس تھونے سینگے کھہ.ب رگیامژھو.ینگنو گرٖیمید دیبنہ دی ملسولہ "چھومدو" زیرید۔

گنگچھے بلتستانِ تاریخ نہ ثقافتِ مینگ .یونگ ملسے اِن۔ حضرت شاہ ہمدانؒ فیاقپوے لق کھیکھہ سمنگرودیقفی مسجد چھچن مینمہ خچلوے کھر، کیرس میر مختارِ آستانو نہ خانقاہ بو، تھغس خانقاہ بونہ میرعارف نہ میراسحاقِ آستانونگ، ہلدی خانقاہ بونہ مچلوے خانقاہ بو لیگی نونے یود۔ دبونگ مینمہ.ینگسہ مسجد، خانقاہ، نہ ہرژن بویودپٖ آستانونگ گنگچھے یِل بونگ یودپٖ اِن۔

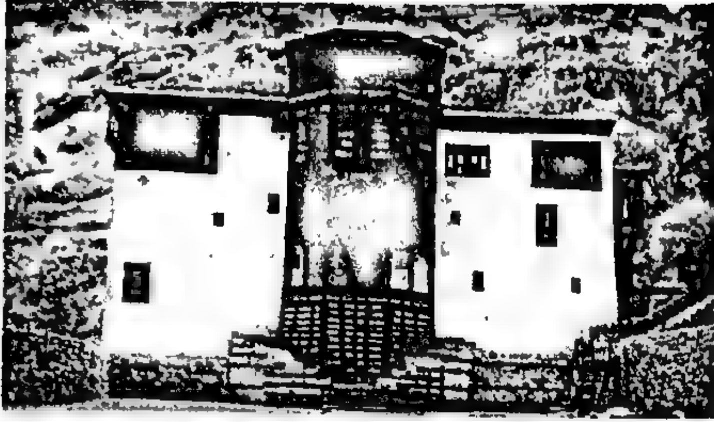
کنکچے شاعر کُنینگنہ بوا جوہر، راجہ حاتم خان حاتم، کاچو اسفندیار خان، کاچو مظفر علی خان ظفر، کاچو شجاعت علی خان شجاع، راجہ محمد علی خان غریق کیرس نہ کاچو عنایت علی خان دوئی مینگپو نونے یود۔ فیسے سہ بوا جوہری فیونگفی بحرِ طویل کُن بلتستان کُنینگ کھیدے یود۔ دی بحرِ طویل کُنینگ اسلامِ تھانوئی ہرمنگ کُن مینمہ دنیاد لا بوکسے یودپی خپیرونگ لیکی رگاشہ بزدیکھہ بلتی سکدننگ شاعری فرٹنگ کن لا بجوسے یود۔ دوسے سہ **کنکچے** ضلعینگنو شاعر منگفوسی شاعری بین یودپی اِن۔

کیرس، تھلے، ہنجور کالداق نہ سیرلینگ ژوخ پو رگاشہ ملسونگ سہ یاوا یود۔ غبیار وخلہ فیرول نہ ننگرولی کھوربا اونگ کھن می منگفو دی ملسونگ ہلتا لا اونید۔

کنکچے چھورٹ کوڑے ردوے سنوت یعنی کورومبو، کوات نہ ہرکونگبو مینمہ فرومہ چک سنوت نہ ہرٹہنونگ فچوا فری نونے یود۔ ژھلتوروے گوس فیسپے سہ فڑوکسی گوس لیکی رگاشہ لق شیس کنینگنہ اِن۔

ضلع **کنکچے** میونگ عرفان نہ تصوف نہ تھیسے یودپونہ ژوخ پو بلتی دونمی نورگونگ رگیا خلونہ موسیقی سہ شیس یود کھن یود۔ **کنکچے** فرومہ چک ملسونینگ کیساری زدرونگ سہ لیاخمو تانید۔

خپلو چوے خاندان پولا "یبگو" زرید۔ دیبنہ دی چوئی ژھلتوریکھنہ کیرس تھونی من کھیدے یودپی سہ تھق پویکھہ مانگ یونگ لوستونگ چک کھوتی وانگ بشن سترولفی اِن۔

دی چونینگنہ راجہ حاتم خان اوّل، راجہ حاتم خان دوم نہ راجہ ناصر علی خان دوئی مینگپو تونے یودپی اِن۔

گوپا بلتی یگینگ شیس ہلژابی سترول کُن میدسوک دوسے پاکستانِ شرزدیکھہ بلتستان گانینگ فیسیے سہ ضلع گنگچے گرژونگ گرژونگ لہ سکول کُن چھولے فرژونگنہ بونونگلہ شیس علم ہلژابی لس بولا اُور لوقسے یود۔ دی بزدیکھہ ضلع گنگچے خسون لو کھسی ریگہ چکتوینگ چقپہ حق گوتھوس گوین یودپی اِن۔

<کِھش کِھش فہ لُونگ>

رگیالسہ	:	دارالخلافہ		چھُومدو	:	وہ جگہ جہاں دو دریا آپس میں ملتے ہیں
فرژنگ	:	مالا		کوات	:	ہانڈی نما برتن
کورومبو	:	ہانڈی		ہرکونگبو	:	دیا، چراغ
گوس	:	پٹو			:	

<تریسہ>

۱۔ بلتستان ضلع ژام اِن دیبنہ دوئی مینگپو حی اِن؟

۲۔ **کنکچھے** سکل تری دردلی رگیامژھو لہ حی زیرید؟

۳۔ میر عارفِ آستانو گاریود؟

٤۔ چھچن زیرپی مسجدپو بی سمنگردوسوسی یقفی اِن؟

۵۔ **کنکچھے** چوقپہ مینگ.یونگ شاعرپو سو اِن؟

Balti Skad po Roman Rbi Jok̲hsikha Rbya la Kolbi Harf kun

Duse zamaningnu internet na mobile skede koled. Dongi phari Roman ya'ni Angrezi harf kun kolba bdongo gwed. Balti rbya la di system po fchosphi in :

a	Apo	m	Munggur
B	Bongo	n	Nas
ch	Chuli	o	Ose
D	Da	p	Polo
E	Ebchan	q	Qaar
f	Fyak̲hma	r	Ruspa
G	Garba	s	So
gh	ghuṭ	t	Tam
H	Hyaq	u	Ukpa
I	Inchas	v	Vote
J	Jwa	w	Wa
Ĵ	Ĵing	x	x-ray
K	Kangma	y	Yaqpa
k̲h	k̲hyul	z	Zamba
L	lam		

V na X Angrezi-kha na lenphi lafz kun tse phari koled. F Urduikha na lenphi lafz kun tse phari koled, Balti lafz kuni phari, ph i ĵuktu vowel

med na f onged misaali bzoekha fchwa, fshak̲hma, fyok̲h, vowel yod na ph onged, misaali bzoekha phono, phru, phangma.

Diung menma "retroflex" harf kun sa yod. Dong hrtak̲hpha gwa la harfi oqtu phalu chik tanged. Diung gangma "unicode" -ing yod, dobi phari Computer-ikha rbya nyaned. Mobile-ikha phalu ma-tangs na sa rbeingnu hrkaflas chi mi-go.

De harf kun diung in :

ṭ	ṭing ṭing	ṣh	ṣhweet
ṭh	ṭhup	ṛ	ṛgyak̲hs
ḍ	ḍong ḍong	ṇ	moṇ

Balti skading yodpi awaaz khaik la harf ngis chik byase rbya phoghed. Dong diung in:

sh	Shoqbu	ng	Nga
ts	Tsong	ẓh	ẓhon-chas

Dekana "aspirated" yani Urduingnu he do chhashmi na nyambo ongmi harf kun diung in :

ph	Phalli	kh	Kha
th	Thaqpa	gh	ghanṭa
chh	Chhu	tsh	tsho

Balti vowel kun diung in :

Short		Long	
a	yang (and)	aa	yaang (you)
e	Nene	ai	aish bya
i	Mingmo	ee	Naseem
o	Momo	au	Fauj
u	Lu	oo	Rasool

Shing khani khsos bu

Yale kasal kun Room yuli baadshah la phruphra buphe chang sa medpi insuk. Kho si masjid yod saa, ot kale tangen, shargo targo choq la laqpa zun zeren, chigang mine tangen dukse, ĵaq kuning na ĵaq chik kho la bui skes le kasal. Dere de phru la oma chadpa na khoe wazir po si baadshah la ĵwa byas "Le kasal ya nono nga la khswa shazde byas na yari shazde gwedpa."

Do zerba na baadshah si wazir po la zers, "Nga la phodpa na med, amma chi bek khyangi ma-zers na lyakhmo pa. Ta khyangi zerba na onga khyangi kher yang," zere de phru wazir po la mins ĵu.

Dekha na khuda si baadshah la yang bui chik shazde byas ĵu. Do kwa na ekha yuli baadshah la sa bui medpi insuk. Kho si sa de baadshah la zers "Yari shazde yari ya phru yaangi nga la shazde byos." Do zerba na de baadshah po legi nongspa chan chi yodpi insuk. Do de baadshah po la mine tangs.

Dekha na yang lo khsum bĵi la baadshah la yang bui skes ĵu. Ya yulingnu baadshi hrtane kangkol be shing khan chi yodpi insuk. Kho si baadshah la ĵwa byas "Le ati cho, nga la phruphre chang sa med. Yari shazde ya nono nga la khswa shazde byos." Baadshah la med zerba kho la sa ma yan. De phru kho la mine tangs, le kasal.

Wazir po na e baadshah po si kherphi phrung la khongi lyakhmo byase sabaq kun hltsabs. Diha ata shing khan la nor chi mangmoe yodpi insuk. Kho si de phru nor tshwa tangen yaqs.

Dere de phrung ṭoq ṭoq phyal phyal songs. Wazir po na baadshah po si khsosphi de phrung la ĵaq chik kos, "Falaan yul chiging Salma Chocho zeren legi kosondo rgyalmoe chik yod lo. Do la myul gangmi baadshi phrung'lagham la gwang lo." Do kwa na khong ngiska sa songs, le kasal.

De khpero shing khani khsos bu la sa kwa na, kho si khuri khsosphi ata shing khan la zers, "Ata ĵu yaang la kha ma-ongs na nga khpere chik zered. Ngi kacho ngiska Salma Chocho la lagham la songsed lo. Yaangi ĵalte khaskos chi byas na nga sa gik ĵu."

Zerba na ato si zers, "Yaang shakhpho shokhs, amma ĵaq chi ngis khsum dade shokhs. Ngati gongma tshar poeng staqpe chik yod. Do la ḍyang khsum byos. Nga yaang la khlung hrte chik phchwed. yaang ya hrtekha ĵone shokhs."

Dere ĵaqme khsum bĵi la apo shing khan la de hrto ldans. Apo shing khani de hrto dene byase phchos ĵu, do la hu bya na mukhab chi gwe insuk, haa bya na yang hrta gwe insuk. Dere ĵaqme khsum la kho de hrto bikha ĵone song le kasal.

Dere lam dus chigikha thone de malsekha api chik dugen yodpi insuk. Kho de api shidya api la zan ban chi minen ĵaqme ngis khsum chi duks. Dekha na ĵaq chik kho si api la tris, "Ina ĵu, yuling chi khpera yod? Ya yul poengnu Salma Chocho

zeren yod lo. Nga sa mo la chik hlta gwe in. Yari shazde lam sne, ĵalte khaskos chi byos."

Do zerba na api si zers, "Le bu haske nam lang na khaa spis chi ongmi in. De khaa spis po zune gwa na wa rzes, khi rzes chi thobat. Do zune songs na mi rzes chi sa thobat. Do zune songs na khyang de yul poeng thonmi in."

E ĵaq la nam langpha na kho api si zerphi lam po zune gwa na chhogho yul chigingnu thon le kasal. Dere kho khoren khoren chi, nang chiging thonma na de nang poeng api chik na bongoe chik yodsuk ĵu. Kho legi hltoqsedpa, kho si api la zers, "Le ango zachas bachas chi chang yoda?"

"Deng kali bale tikchi yod. Khyangi yo thungnuk na thung."

Kho si hltoqphikha de bale thungse na tris "Yidang la zan ban chi phchwe chang medpi ina?"

"Le mili ata nangnu chang sa med."

Zerba na kho si k̲hmul chi baqchi api la mine na zers, "Yaang la gonma tsenoe dak̲hon chi khyong. Yang ngadang la gyok̲hspa gonthaq gwe zan ban chi sa khure ong." Dere api songse mwang la gonchas chi na zachas thungchas gangma khure thade k̲hushaal gwen loqse thon ĵu.

Dere ĵaq k̲hsum bĵi la api si kho la tris "Le mili ata khyang gar na ongphi in? Gar gwe in?"

Zerba na kho si zers "Ango ĵu, yeti yuling Salma Chocho zeren k̲hatoon chi yod lo. Yo la myul gangmi baadshi bung lagham la ongsed lo. Nga sa yo la lagham la ongphi in. Yari shazde ĵalta khulte byos."

Api si zers "Do bdongo, nga haske dori songse khore hltase na yaang la k̲hpera zeruk."

Dere ĵaqma khaik la api la yang k̲hmul bul chi mine na zers "Api ĵu ta yaang chik songse hltos."

De apiu Salma Chocho k̲hsosphi ango insuk. Mo si ĵubyas bubyas chi khure e ĵaq la Salma Chocho na thukpa songs le kasal. Moe khar po la folaadi rgyabaq yodpi inpa. Api Salma Chochoe kharingnu songse na zers, "Ina le bongo, myul gangming na ngari bongo la baadshi bu gangma lagham la ongsed zere kwa na nga la gargo songse hlta ongphi in. Ngi bongo yang thongnuga mi-thong k̲hsamse."

Yo zeren api si ngu zum chi byas ĵu. Salma Chocho si zers "Ango yaang ngu ma-ngus. Khong la nga gar thobe. Khudang strungse dukse yod yang. Khong la nga thobi mala men. Ngi di shagharan poengnu polo hrtsese minga chik tsa si hali rgu strang na de mi la nga dukpi in. Rgu tshangmi ḍaphoq po ngi raphsali barbani nangĵong thonma rgospi in. Dekha na nga si Chandani zdongpo khrolba phangmi in. Do khrolba rgospi in. Dekha na nga storbi in. Nga su la thob na de mi la nga dukpi in. De gangma su la gwe men. Yaang ngu ma ngus. Khoqkhol ma byos."

Api si de k̲hpera gangma moeng na phyungs le kasal. Dekha na loqse ongse de

k̲hpera gangma de phru la zers le kasal. Dekha na api si yang zers, "Ongmo na baadshi phru gangma ongse nang, amma poloeng rgyal chi su la sa ma-thoba nang".

E ĵaq la kho khari phyok̲h la khorba gwa na khuri kaka ngiska na thuks. Khongi kho la tris "Le phru, khyang gar na ongphi in? Gar pa in?"

Zerba na kho si zers, "Nga ya yuli mi in ĵu."

"Onga khyang ngaya la zan ban chi phchwa duktuga?"

"Lyak̲hmo gik ĵu." Khong la de ĵaq la na kho si zan ban chi phchwen duks le kasal.

E ĵaq la khong yang polo la songs. Khari nangĵong khong mala ma-thons. Ta shing khani k̲hsos bu khuri k̲hlung hrtekha ĵone na ana khari nangĵong babs. Polo phyungse khyongse shagharaning gen go gen, thur go thur ḏāphoq kheredpa le kasal. Do thongma na Salma Chocho la ishin sning ma-k̲hsot songse na droqse tamlan chi zeredpa le kasal.

"Khyang la gen lam nore ongphi in na, nga gen lam hltanuk,
Khyang la thur lam nore ongphi in na, nga thur lam hltanuk,
Rgyak̲h chhad songse ongphi in na, nga khyang la rgyak̲h boruk,
Hlam chhad songse ongphi in na, nga khyang la kang hlam skonuk
Ta hrta chik na mi chigi chi polo?"

Yale kasal, do kwa na kho si zeredpa "Nga la rgyak̲h chhamse ongphi sa men. Nga la lam nore sa ongphi men. Nga Salma Chocho la lagham la ongphi in. Khyang dukpi in na dukpi in zer. Dukpi men na dukpi men zer. Rbilukh khyangi dukpi men zers na, nga khiri khar khar-hlung, yul yul-hlung go chukpi in."

Mo si zers, "Sharkhi baadshong sa nga la lagham la ongsed. Nubkhi baadshong sa nga la lagham la ongsed. Nga khyang la chaa duktuk?"

Zerba na kho si zers, "Sharkhi baadshong ngi hrta rzipa in. Nubkhi baadshong ngi khi rzipa in."

Do zerba na mo si zers, "Onga nga haske gangma zdamse shagharaning polo hrtse chuged. Su si khwang tsa si hrtsese hali rgu strangse ĵugi ḏaphoq po ngi raphsali barbani nangĵong thon chuks na nga do la duged."

Dere do kwa na kho shok̲hmo byase ongse yang khuri malsekha dukse kaka ngiska la zan ban phchose duks le kasal. Dere khoe kaka ngiska thal phoq thal phoq songse thonma na kho si tris "China le baadshi nonong, diring china songs?"

Do zerba na khongi zers, "Chi hālat gwe, ngaya ĵaq tsam song, moe khari stagho strungse dukse. Mo si darong thone man khari stagho khwang phespa med."

De ĵaq la khong zan chhu zose ngit ongs. Gyok̲hspa na yang hrtongikha ĵone khari phyok̲h la songs. Khong gwa na khongi gyab poeng shing khani k̲hsos bu khwang sa khuri k̲hlung hrtekha ĵone khers. De ĵaq la baadshong na wazir kun na gangma thongma na mo si khari zgo phes zere hukm byas. Khari zgo phes. Phya na gangma kharing songse chhaoning dams. Dekha na shagharaning polo hrtsya

songs. Polo baadshi nonoe laqping yodpa, shagharaning thonma chik na shing khani k̲hsos bu si baadshi nonoe laqping na polo koqs. Koqse na gengo gen, thurgo thur, ḍaphoq tyangen hali rgu strangs. Rgui resi ḍaphoq po yatse an na tyangs, polo Salma Chocho bi raphsali barbani phari nangĵong khers. Tā̃ hali rgu tshangma na gangma chhaqse songs.

Shing khani k̲hsos bu yang eong pa gopa nangnu ongse zan chhu tayar byase yaqs. De man na baadshi nono ngiska sa thal puṛaq songse thons. Thonma na kho si tris "Le baadshi nonong, yeti chi halat yod?"

Khongi si zers, "Chi bek le, ngaya choq polo hrtsek zere man na hrtape chik thons. Kho si su la sa polo na ghĵi go ma chuks. Gengo gen ḍaphoq khers. Thurgo thur ḍaphoq khers. Diring na ĵaq k̲hsum in kho si su la sa res chi ma-minma. Dose mo si zersed, 'Haske Chandani zdongpo khrolba phangmi in. Do su si khrols na do la mo dukpi in lo'."

Shing khani k̲hsos bu la api si zere yodpa, "Do khyang la khoqkhol ma song. Nga khyang la konḍaghi stare chik khyongse mined. Khyangi yọ smonlam chi byase na tyangs na, ya bang la do grolbi in."

In na in e ĵaq la Salma Chocho si chhogho Chandani zdongpoe khyongse hrmaghi dunu khrolba phangs le kasal. Ta baadshi bu gangma si chhogho chhogho ĵigĵig stareong khure de Chandani zdongpo khrolbi phralukh byas, amma su la sa do ma-grols. Dere e ĵaq la api si kho la de stare khyongse minsedpa, kho si yo khure songs.

Dere kho de chha soghi ywa borphi konḍaghi stare khure byungma na hrmaq choghi si rwa byas. Do la su sa ma-os. Dere kho si smonlam chi byase na zers, "Di po ngis po k̲hnam kher saa kher song shik. E chikpo Salma Chocho bi bakhxstoni zan la song shik." Yo zere tyangma chik zdongpo la po k̲hsum songs. Ngis po k̲hnam kher sā̄ kher song ĵu. Chikpo yekha lus. Shing khani k̲hsos bu si de man na hrmaq gangma la skos. "Ya khidang su si ma-kos ma-zer, ma-tshor ma-zer. Shing khani k̲hsos bu la rgyal thobsed he."

Do zerba na Salma Chocho si zers. "Dakhsan nga ber la storbi in. Su la thob na de miu la nga dukpi in." Mo si do zerba na yang hrmaq gangma chhaqs.

Dere kho yang shokhmo byase ongse kachong la zan ban chi phchose yaqs. Dere khong kha migi rang bang khere kha skamse thons ĵu. Kho si tris "Ina le baadshi bung, yidang la china songs?"

"Ngaya la chang nam lang chi ma-songs. Chang sa menmi phrui chik ongse ua de zdongpo kho si khrole phangs."

Dekha na kho si khong la zan ban chi mine na khwang api la yang hrtakh bakh chi khure api shidya songs le kasal. Api la kho si yang ĵu salām chi byase na zers, "Yale ango berla mo storbi in lo. Su la thob na mo do la dukpi in lo. Do la nga chi bya?"

Api si zers, "Moe gongma tshar poeng ghoni skyura bgya tangse yod. Dengnu rgasha rgasha ghon kun smine yod. Khyang dong gangma la mala mi-thukpi in. Yeng tsharmare ghon chi chik hrngide yod. Mo yengnu ĵukse dukpi in. Khyangi ngi hrkan skamsed zere na, gri tangse chads na ya ghon poeng na mo byungmi in."

Kho si "Lyakhmo gik" zere loqse ongs. E ĵaq la kho khoren songse de ghoni shidya thonma na khwangi khwang la zers, "Le ta ngari hrkan skamsed. Salma

Chocho sa ma-thob. Nga ya ghon po phshaqse zek"

Zere kho si gri phyungse phshaqcha bya na mo si "Le le, khyangi Salma Chocho rdabeda?" zere mo deng na byungs le kasal.

De man na hrmaq po si rwa byas. Gangma la skos. Salma Chocho shing khani k̲hsos bu la thob. Mo si hrmaq choq la skos. Ri zune tsos. Chhu zune hrkaqs. Phurbi bya na chhui ngya la thone man mo si gangma drang chuks.

Dekha na mo si zers. "Ta chi bek le shing khani k̲hsos bu, nga chhogho chhogho baadshi bung la ma-dukphi inpa. Ta ngi spalba khyang la thoba na."

Zerba na kho si zers, "Le Salma Chocho, khyang la gyodpa ma song. Ngang sa Rum yuli baadshi thachung k̲hān in." Do kwa na mo sa mangmo rans. Ngiska thade k̲hsode khuri kharing khere dukphi rung na k̲hpera le kasal.

